

A tartásról – III. rész – a gyermektartás

Bevezetés. A „tartás” jogi fogalmát bemutató cikksorozat utolsó részébe pillant bele kedves Olvasóm. E részben a tartás legáltalánosabb formájával, a leszármazók, első sorban a gyermekek tartásával ismerkedünk meg. Miért is kell erről írni? Hisz a leszármazó nevelése, gondozása, tartása az egyik legerősebb ösztön bennünk. Mégis: bármily kézenfekvő, magától értetődő a szülő tartási kötelezettsége gyermekével szemben, látunk sajnálatos példákat arra, hogy a szülő gyermekéről nem, vagy nem megfelelően gondoskodik, másrészt a gyermek (nagykorú gyermek) tartásának lehetnek olyan határesetei, melyeket az ösztön és az erkölcs nem szabályoz egyértelműen, ezért a vonatkozó szabályokat a törvény is rögzít.

A gyermektartás. Több tartási kötelezettség közül a gyermek tartása sorrendben az első – kiskorú tekintetében feltétlen – kötelezettsége a szülőnek (felmenő rokonnak). A gyermekkel egy sorban jogosult tartásra a mostohagyermek is, de ő csak a tartásra kötelezett saját háztartásában, természetbeni tartásra jogosult.

A gyermek tartásáról, illetőleg a tartásdíj fizetéséről első sorban a szülők állapodhatnak meg. A szülők *egyezsége* létrejöhet peren kívüli vagy perbeli egyezséggel. A peren kívüli megállapodás érvényességéhez a gyámhatóság jóváhagyása szükséges. A perbeli egyezség – amennyiben ezt a bíróság jóváhagyja – az ítélettel azonos hatályú. A szülők egyezsége tartós jogviszonyt szabályoz, ezért annak megváltoztatását a megkötéstől számított két éven belül csak akkor lehet a bíróságtól kérni, ha az a kiskorú gyermek érdekét szolgálja, vagy ha a körülmények megváltozás folytán az egyezség a fél érdekét súlyosan sérti. Ez a szabály a törvényes mértékű tartásdíjat meghaladó mértékű tartásdíj egyezségbe foglalása, vállalása esetén is érvényes. A szülők megegyezésének hiányában a gyermektartásdíjról a *bíróság dönt*. Akár a szülők megállapodása, akár a bíróság ítélete dönt a tartásdíj mértékéről, első sorban a *gyermek érdekeit* kell szem előtt tartani.

A gyermek tartásra *rászorultsága* esetén jogosult. Nem áll fenn rászorultság, ha a gyermeknek olyan vagyona van, melynek jövedelméből tartása kitelik. Rászorultság esetén a gyermek *szükséges* tartásra jogosult. A szükséges tartás nem egyenlő a szűkös, csupán a létminimum feltételeit megteremtő tartással. A gyermek részére a tartással megfelelő életvitelt kell biztosítani, mely magában foglalja a megfelelő lakhatást, a ruházzkodást, az egészséges étellemezést és a tanulmányok folytatása érdekében indokolt kiadásokat. Ezek az alapszükségletek igazodnak a gyermek korához, egészségi állapotához és más egyéni körülményeihez. A szülők általában viselni tartoznak a kulturális, sportolási és egyes rendkívüli képzés költségeit is. Az átlagon felüli luxuselvárások, igények (költséges külföldi utazás stb.) kielégítésére azonban csak a kötelezett önkéntes vállalása alapján kerülhet sor. A szükséges *tartás mértékét* reálisan kell megállapítani, adott körülmények között mind a különélő, mind az egy családban élő szülők gyermeke is arra kényszerülhet, hogy igényeit átmenetileg vagy tartósan szűkebbre korlátozza. A korábbi bírói gyakorlat azt az elvet követte, hogy a különélő szülők gyermekét anyagilag olyan helyzetbe kell hozni, mintha a szülők együtt élnének. Ma a bírói gyakorlat a gyermek érdekei mellett számba veszi a tartásdíj fizetésére kötelezett különélő szülő megnövekedett terheit is. A tartásdíj a folyamatosan és rendszeresen felmerülő kiadások fedezetéül szolgál, de a gyermek veleszületett vagy állandósult betegségének többletköltségei is megfelelően figyelembe veendőek. Kiterjed továbbá a tartási és tartásdíj-fizetési kötelezettség a gyermek életében felmerülő átmeneti, rendkívüli kiadás (betegség, szükséges és indokolt tanulmányi többletköltség stb.) arányos részének fedezésére is.

Hogy viszonyul egymáshoz a szülő saját tartása (megélhetése) és a gyermek tartása? A családjogi törvény főszabálya szerint a szülő saját szükséges tartásának rovására is köteles megosztani kiskorú gyermekével mindazt, ami közös eltartásukra rendelkezésre áll, kivéve, ha a gyermek vagyonából származó jövedelem alkalmas a tartásra, vagy ha a gyermeknek tartásra kötelezhető más egyenes ági rokona van (ami általában a nagyszülőt jelenti). A szülőt terhelő tartási kötelezettség szabályának merev alkalmazása azonban nem vezethet ahhoz, hogy a szülő saját megélhetése ellehetetlenüljön. Itt valójában a gyermek tartásának három konkuráló forrása van: egyrészt a szülő, aki gyermekét saját rovására is tartani köteles, a gyermek saját vagyona, végül a tartásra képes nagyszülők. A bírói gyakorlat az alábbiakban egységes: a nagyszülő(k) tartási kötelezettsége csak akkor áll be, ha szülő saját szükségletei rovására sem képes a gyermek részére a tartásdíj megfizetésére. További, az ítékezésben kialakult elv: a helyes megoldást a bíróságnak a *méltányosság* alapján kell kiválasztania.

A tartásdíj összegének meghatározásánál mindkét szülő jövedelmi és vagyoni viszonyaira tekintettel kell lenni. A tartásdíj összegét gyermekenként átlagosan a kötelezett szülő jövedelmének 15-25%-ban kell megállapítani. A bírói gyakorlat a kötelezettet terhelő tartásdíj összegét nem kizárólag a kimutatott (adózóként bevallott) munkabér, jövedelem alapján állapítja meg a fenti arányban. A bíróságok környezettanulmány elkészítésével, az életkörülmények feltárásával, a kötelezett által folytatott vállalkozási tevékenység jellegét is számításba véve gondosan vizsgálják a kötelezett reális jövedelmi, vagyoni helyzetét, értékesebb ingatlanok, gépjárművek, jelentős eszközállománnyal bíró vállalkozás meglétét és üzemelését. Mindezen tényezőket a tartásdíj megállapításánál figyelembe kell venni. A megállapított tartás *mértékének megváltoztatását* a körülmények tartós és lényeges megváltozása esetén lehet kérni. A bíróságnak a gyermektartásdíj leszállítására, felemelésére irányuló perben is hivatalból kell tisztáznia a formálisan kimutatott jövedelem mellett a felek életkörülményeit és vagyoni viszonyait is.

Pomáz, 2007. szeptember 21.

Wertán Balázs ügyvéd, Pomáz